

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 133g/2025

privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 6, 7, 8 și 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești

(dreptul succesorului la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală)

CHIȘINĂU

19 decembrie 2025

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Domnica MANOLE, *Președinte*,
dlui Sergiu LITVINENCO,
dlui Ion MALANCIUC,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dnei Liuba ȘOVA, *judecători*,
cu participarea dnei Emilia Cazacu, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 10 iunie 2025,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 19 decembrie 2025, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 6, 7, 8 și 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, ridicată de dna Natalia Țurcan, parte în dosarul nr. 2ra-622/2024, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de către un complet de judecători format din dnele Stela Procopciuc și Oxana Parfeni și dl Gheorghe Stratulat, pe baza articolului 135 alin.(1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 20 iunie 2022, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au formulat o cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, având ca intervenient accesoriu Procuratura Generală, pentru repararea prejudiciului provocat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii.

4. Prin hotărârea din 22 mai 2023, Judecătoria Chișinău, sediul Centru, a admis parțial acțiunea și dispus repararea prejudiciului moral cauzat. Nefiind de acord cu hotărârea pronunțată, părțile au contestat-o cu apel.

5. Prin decizia din 23 noiembrie 2023, Curtea de Apel Centru a pronunțat o nouă hotărâre prin care a respins acțiunea depusă de Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan. În motivarea deciziei sale, Curtea de Apel a menționat că repararea prejudiciului moral este un drept personal ce nu poate fi transmis, iar existența, cuantumul și întinderea prejudiciului material nu a fost demonstrat.

6. La 16 mai 2024, Andrei Țurcan, Artur Țurcan și Natalia Țurcan au formulat o cerere de recurs.

7. La 25 martie 2025, Natalia Țurcan a depus o cerere, prin care a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolelor 6, 7, 8 și 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

8. Prin încheierea din 29 mai 2025, Curtea Supremă de Justiție a dispus ridicarea excepției de neconstituționalitate și transmiterea sesizării Curții Constituționale pentru soluționare.

B. Legislația pertinentă

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.”

Articolul 4 Drepturile și libertățile omului

„(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale”.

Articolul 8 Respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale

„(1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

(2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.”

Articolul 16 Egalitatea

„(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sânt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

Articolul 114 Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

10. Prevederile relevante ale Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești sunt următoarele:

„Art. 6. - Dreptul la repararea prejudiciului, în mărimea și modul stabilite de prezenta lege, apare în cazul:

- a) devenirii definitive și irevocabile a sentinței de achitare;
- b) scoaterii persoanei de sub urmărire penală sau încetării urmăririi penale pe temeiuri de reabilitare;
- c) adoptării de către instanța judecătorească a hotărîrii cu privire la anularea arestului contravențional în legătură cu reabilitarea persoanei fizice;
- d) adoptării, de către judecătorul de instrucție, în condițiile art. 313 alin.(5) din Codul de procedură penală, în privința persoanei achitate sau scoase de sub urmărire penală, a încheierii privind declararea nulității actelor sau acțiunilor organului de urmărire penală sau organului care exercită activitate specială de investigații.

Art. 7. - În cazurile menționate la art. 3 alin. (1), persoanei fizice sau juridice i se compensează sau i se restituie:

- a) salariul și alte venituri provenite din muncă, ce constituie sursa ei principală de existență, de care a fost privată în urma acțiunilor ilicite;
- b) pensia sau indemnizația a cărei plată a fost sistată ca urmare a arestului ilegal și ținerii sub arest;
- c) averea (inclusiv depunerile bănești și dobînzile aferente, obligațiile împrumuturilor de stat și cîștigurile aferente) confiscată ori trecută în venitul statului de către instanța judecătorească sau ridicată de organul de urmărire penală, precum și averea sechestrată;
- d) amenzile percepute ca urmare a executării sentinței judiciare și cheltuielile de judecată suportate de persoana fizică în legătură cu acțiunile ilicite;
- e) sumele plătite de ea pentru asistența juridică;
- f) cheltuielile pentru tratamentul ei, tratament determinat de aplicarea față de aceasta a unor acțiuni ilicite (a maltratării);
- g) cheltuielile efectuate în legătură cu chemările în organul de urmărire penală, organul procuraturii sau în instanța judecătorească.

Art. 8. - (1) Cuantumul sumelor de compensare a prejudiciului, prevăzute la art. 7 lit. a), se calculează pornindu-se de la cîștigul mediu lunar al persoanei fizice la momentul cauzării prejudiciului, cu aplicarea coeficientului de inflație.

(2) Mărimea prejudiciului cauzat persoanei fizice care și-a ispășit pedeapsa prin muncă neremunerată în folosul comunității se calculează în mărime de pînă la 2 unități convenționale pentru o oră de muncă prestată neîntemeiat în folosul comunității.

(3) Pentru cuantificarea prejudiciului reparabil, cîștigul mediu lunar se calculează după cum urmează:

a) persoanelor angajate prin contract de muncă - prin aplicarea modului de calculare a salariului mediu în conformitate cu legislația;

b) persoanelor neangajate prin contract de muncă - prin împărțirea la 12 a sumei venitului total pentru anul precedent;

c) persoanelor care nu au lucrat din motive întemeiate - pornindu-se de la salariul mediu pe țară în anul respectiv.

Art. 9. - Persoanei juridice i se repară prejudiciul patrimonial efectiv cauzat, precum și beneficiul neobținut (venitul ratat) în urma acțiunilor ilicite.”

11. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 524 Dispoziții generale

„Persoanele cărora, în cursul procesului penal, prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanțelor judecătorești, li s-a cauzat un prejudiciu material sau moral au dreptul la despăgubire echitabilă în conformitate cu prevederile legislației cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești. ”

Articolul 525 Acțiunea pentru repararea prejudiciului

„(1) Acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în termen de trei ani de la data apariției dreptului la repararea prejudiciului conform prevederilor art. 6 din Legea nr. 1545-XIII din 25 februarie 1998 privind modul de reperare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești.

(2) Acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în instanța judecătorească în a cărei rază teritorială domiciliază persoana căreia i-a fost cauzat prejudiciul sau, după caz, succesorii ei, în ordinea procedurii civile, chemând în judecată statul, care este reprezentat de către Ministerul Justiției.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

12. Autorul excepției susține că prevederile contestate nu prevăd dreptul succesorilor persoanei decedate, căreia i-a fost cauzat un prejudiciu prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, la repararea prejudiciului cauzat prin aceste acțiuni. Astfel, omisiunea de a prevedea în mod clar cercul persoanelor cărora li se aplică prevederile Legii nr. 1545/1998 ar afecta dreptul de acces la justiție al succesorilor persoanei decedate, fapt ce ar conduce la situații de impunitate pentru încălcările admise.

13. Autorul excepției susține că omisiunea în cauză contravine articolelor 1, 4, 8, 16, 20, 21, 23, 26, 54 și 114 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, ține de competența Curții Constituționale.

16. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de o parte în proces și este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolele 6, 7, 8 și 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești. Curtea observă că articolele contestate nu au mai constituit anterior obiect al controlului constituționalității din perspectiva acestor critici.

18. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză civilă privind repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organului de urmărire penală și ale procuraturii. Prin urmare, Curtea admite că prevederile contestate ar putea fi aplicate la soluționarea cauzei în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

19. Curtea reține că autorul excepției a invocat articolele 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 4 (*drepturile și libertățile omului*), 8 (*respectarea dreptului internațional și a tratatelor internaționale*), 16 (*egalitatea*), 20 (*accesul liber la justiție*), 21 (*prezumția nevinovăției*), 23 (*calitatea legii*), 26 (*dreptul la apărare*), 54 (*restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți*) și 114 (*înfăptuirea justiției*) din Constituție.

20. Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3), 4 și 8 din Constituție, Curtea subliniază că aceste articole comportă un caracter general și nu pot reprezenta repere individuale și separate (a se vedea DCC nr. 80 din 17 iunie 2022, § 22; DCC nr. 3 din 19 ianuarie 2023, § 17).

21. Referitor la articolele 16, 23 și 54 din Constituție, Curtea reiterează că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorii sesizărilor trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (a se vedea HCC nr. 4 din 3 martie 2022, § 28; HCC nr. 8 din 5 aprilie 2022, § 26).

22. Cu referire la incidența articolelor 21, 26 și 114 din Constituție, Curtea reține că autorul excepției nu a motivat caracterul contradictoriu al dispozițiilor contestate cu aceste norme constituționale, iar simpla trimitere la acestea nu poate fi considerată o critică de neconstituționalitate. Dacă ar proceda la examinarea fondului sesizărilor formulate de o asemenea manieră, Curtea Constituțională s-ar substitui autorilor lor în invocarea argumentelor de neconstituționalitate și ar efectua un control din oficiu (a se vedea DCC nr. 116 din 8 septembrie 2022, § 24).

23. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că omisiunea legislativă poate constitui obiect de examinare al Curții Constituționale dacă prin aceasta este afectat un drept fundamental (a se vedea HCC nr. 17 din 19 mai 2016, § 71; DCC nr. 28 din 12 martie 2020, § 24; DCC nr. 123 din 22 octombrie 2020, § 26; DCC nr. 162 din 29 decembrie 2020, § 23).

24. Curtea constată că articolul 20 din Constituție, care reglementează dreptul de acces liber la justiție, își găsește corespondența în dispozițiile articolului 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează dreptul la un proces echitabil (a se vedea HCC nr. 2 din 23 ianuarie 2020, § 28; DCC nr. 28 din 12 martie 2020, § 23; DCC nr. 14 din 2 februarie 2021, § 22). Acest drept presupune, *inter alia*, acceptarea și participarea efectivă la un proces a persoanelor ale căror drepturi sau interese legitime pot fi afectate.

25. Curtea observă că argumentul principal al autorului excepției de neconstituționalitate constă în neacordarea dreptului succesorilor persoanelor decedate la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale și contravenționale de organele de urmărire penală, de procuratură și de instanțele judecătorești.

26. Curtea reamintește că nu analizează cazuri concrete și chestiuni de interpretare și de aplicare a legii, dar poate efectua doar un control abstract al constituționalității legii contestate (a se vedea DCC nr. 181 din 14 decembrie 2023, § 26; DCC nr. 71 din 18 iunie 2024, § 24).

27. Referitor la critica autorului excepției, potrivit căruia Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nu prevede dreptul succesorilor de a iniția acțiuni pe baza prevederilor acesteia, Curtea a constatat deja că Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 nu reprezintă singurul mecanism care reglementează răspunderea patrimonială a autorităților statului (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 83 din 17 iulie 2025, § 32).

28. Curtea observă că potrivit articolului 524 din Codul de procedură penală, persoanele cărora, în cursul procesului penal, prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală sau ale instanțelor judecătorești, li s-a cauzat un prejudiciu material sau moral au dreptul la despăgubire echitabilă în conformitate cu prevederile legislației cu privire la modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și ale instanțelor judecătorești. Acțiunea pentru repararea prejudiciului poate fi inițiată în instanța judecătorească în a cărei rază teritorială domiciliază persoana căreia i-a fost cauzat prejudiciul sau, după caz, succesorii ei, în ordinea procedurii civile (articolul 525 alin. (2) din Cod).

29. Pe de altă parte, referitor la erorile săvârșite de către organele de urmărire penală, procuratură și instanțele judecătorești, Curtea a constatat în jurisprudența sa că dreptul persoanei poate fi exercitat, *inter alia*, și pe baza normelor generale privind răspunderea delictuală cuprinse în Capitolul XXXIII din Codul civil (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 185 din 20 decembrie 2022, §§ 27, 29 și 30).

30. Astfel, Curtea constată că legislatorul a prevăzut remedii apte să le asigure persoanelor apărarea drepturilor și intereselor lezate.

31. Curtea observă, că sub aparența unor critici referitoare la afectarea normelor constituționale, autoarea excepției ridică, în acest caz, o problemă de aplicare și interpretare a normelor contestate, care nu ține de competența Curții Constituționale. Această competență le revine, prin definiție, instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 97 din 12 iulie 2022, § 32; DCC nr. 89 din 25 iulie 2023, § 25).

32. Prin urmare, pe baza celor menționate mai sus, Curtea constată că sesizarea în cauză privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 27 alin. (2) și (4) lit. d), 37 și 40 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 6, 7, 8 și 9 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, ridicată de dna Natalia Țurcan, parte în dosarul nr. 2ra-622/2024, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 19 decembrie 2025
DCC nr. 187
Dosarul nr. 133g/2025*